

การศึกษาปัญหาและความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
ในจังหวัดกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรอนงค์

แจ่มผล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑนา

จริยรัตน์ไพศาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาและความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 445 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple-stage sampling) ดังรายละเอียดจำแนกได้ดังนี้ หัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคมในโรงพยาบาลจังหวัดกำแพงเพชรจำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคมในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรจำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ดูแลงานสวัสดิการสังคม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง จำนวน 5 คน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 10 คน หัวหน้าสถานีอนามัยในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 18 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 242 คน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 159 คน ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ สภาพปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกออกเป็น 1) สภาพปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชรในด้าน 1.1) การบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ 1.2) การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 1.3) การส่งเสริมผู้สูงอายุ 1.4) การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 1.5) การบริการผู้สูงอายุ 1.6) การประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ 2) ความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชรในด้าน 2.1) การบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ 2.2) สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม 2.3) เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 2.4) การประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านการบริการผู้สูงอายุ อันดับสาม คือ ด้านการประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ด้านการบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ไม่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี รองลงมา คือ นโยบายดำเนินงานด้านผู้สูงอายุไม่ชัดเจน อันดับสาม คือ งบประมาณในการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการมีน้อย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงาน

1.2 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมอนามัยสำหรับผู้สูงอายุมีน้อย และการส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัย เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือ ไม่มีบริการการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และไม่มีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ไม่มีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1.3 ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้โดยผู้สูงอายุมีส่วนร่วมมีน้อย รองลงมา คือ ไม่มีการปรับสภาพแวดล้อม สถานที่สาธารณะที่เหมาะสมและปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดิน อาคาร ห้องสุขา อันดับสาม คือ การสนับสนุนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ไม่มีการบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ

1.4 ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ไม่มีสถานสาธารณะและสนามกีฬาที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ไม่มีการปรับสภาพที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยให้แก่บ้านที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ และอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น แวนสายตา เครื่องช่วยฟัง รถเข็น เครื่องพยุงตัว อุปกรณ์ช่วยเดิน ฯลฯ มีไม่เพียงพอ อันดับสามคือ สถานที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพ สันทนาการ อาชีพ ความรู้ บริหารร่างกาย กิจกรรมธรรมชาติสำหรับผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ไม่มีการจัดเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุทุกคน

1.5 ด้านการบริการผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การดูแลผู้สูงอายุระยะสุดท้ายเพื่อไม่ให้เกิดความทรมานและมีภาวะจิตใจที่ดีมีน้อย รองลงมา คือ ยังไม่มีบ้านพักในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีความเดือดร้อน ขาดที่พึ่ง อันดับสาม คือ การดูแลผู้สูงอายุหลังจากจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมีไม่เพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ห่างไกลมีไม่เพียงพอ

1.6 ด้านการประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การวิจัยและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุมีน้อย และยังไม่มีการพัฒนาข้อมูลด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

2. ความต้องการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารการดำเนินงาน ด้านผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านการประมวลและพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ อันดับสาม คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รองลงมา คือ องค์กรในชุมชนมีนโยบายดำเนินงานด้านผู้สูงอายุชัดเจนและมีการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีบุคลากรรับผิดชอบดำเนินงานโดยตรง

2.2 ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีศูนย์บริการสาธารณสุขในชุมชนและมีอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น รถเข็น แวนตา เครื่องช่วยฟัง ฯลฯ รองลงมา คือ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคที่เกิดกับผู้สูงอายุ อันดับสาม คือ กรณีที่ผู้สูงอายุอยู่บ้านคนเดียวสามารถโทรศัพท์เรียกรถพยาบาลจากโรงพยาบาลหรือมูลนิธิเมื่อมีอาการเจ็บป่วยได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีบ้านพักฉุกเฉินสำหรับผู้สูงอายุ

2.3 ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ รองลงมา คือ มีส่วนสาธารณะในชุมชนเป็นที่พักผ่อน ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ อันดับสาม คือ มีการปรับสภาพแวดล้อม สถานที่สาธารณะให้เหมาะสมและปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดิน อาคาร ห้องสุขา และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาให้ความรู้ เรื่องบทบาทและสิทธิของผู้สูงอายุในชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมในชุมชนเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันครอบครัว วันพ่อ วันแม่ วันผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.4 ด้านการประมวลและพัฒนางานด้านผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการพัฒนาข้อมูลด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน และมีการวิจัยและพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ตามลำดับ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ข
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
นโยบายและแผนผู้สูงอายุ.....	7
การจัดสวัสดิการและการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ.....	18
นโยบายสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ.....	24
ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์.....	51
ความต้องการของผู้สูงอายุ.....	53
ผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุ.....	56
การดูแลและการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ.....	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	88
3.1	88
3.2	90
3.3	90
3.4	91
3.5	91
3.6	92
4	93
4.1	93
4.2	97
4.3	107
4.4	113
5	115
5.1	115
5.2	116
5.3	117
5.4	119
5.5	142
บรรณานุกรม	143
ภาคผนวก	149
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	150
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม	152
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	162

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงพัฒนาการของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในประเทศไทย.....9
2	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....94
3	แสดงข้อมูลวิถีทางการศึกษาและหน่วยงานที่สังกัดของผู้ตอบแบบสอบถาม95
4	แสดงความถี่และร้อยละความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ.....96
5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวม.....97
6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ.....98
7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ ที่มีคุณภาพ.....99
8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ.....101
9	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ.....103
10	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการบริการผู้สูงอายุ.....104
11	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ.....106
12	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวม107
13	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ.....108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม.....109
15	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม.....111
16	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ.....112

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร